

VIITE: maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö MMM022:00/2008, 4.12.2013

Lausunto kalastuslain kokonaisuudistukseen liittyvään, viitteessä mainittuun, hallituksen lakiesitysluonnokseen

ProAgria Keski-Pohjanmaa ry:n Kalatalouskeskus pitää maa- ja metsätalousministeriön luonnosta uudeksi kalastuslaiksi hyvänä avauksena. Hyvää esityksessä on se, että (vaellus)kalojen elinkierron turvaaminen ja luonnonkantojen vahvistaminen on otettu lain peruspilariksi ja toisaalta se, että lakiesityksessä on pyritty avaamaan ja selittämään kalastusta koskevia, usein vaikeaselkoisia, käsitteitä. Hyvää on myös se, että esityksen sisältämissä yleisperusteluissa ja itse säädösteksteissä näkyy pyrkimys kalatalouden hallinnoinnin selkeyttämiseen. Yleisperusteluissa mainittu pyrkimys alhaalta ylös ohjautuvuuteen vaikuttaisi jäävän säädöstekstien perusteella lähinnä hyvää tarkoittavaksi lausumaksi. Viranomaisilla kun on varsin suuri ohjaava oikeus puuttua niin kalatalousalueiden hallintoon (ohjesäännön hyväksymismenettely), toimintaan (toimintarahan myöntöharkinta tulostavoitteineen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelmien hyväksymismenettelyn kautta) sekä kalatalouteen kohdistuvilla säätelypäätöksillä. Näiden säätelyvaltuuksien kautta vesialueiden omistajien ja kalatalousalueiden toiminnan liikkumavara jää hyvin rajalliseksi. Liikkumavaraa ja toimijoiden oman tahdon toteutumista lisäisi se, että esim. kalatalousalueiden ohjesäännön sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksymismenettelyn sijaan tehtäisiin vain ao. asiakirjojen laillisuustarkastelu. Tätä käytäntöhän noudatetaan osakaskuntien sääntöjen vahvistamismenettelyssä. Jos tiukoilla ja ylhäältä ohjaustuvilla hallintopäätöksillä ajetaan omistajien ja kalatalousalueiden tekemien päätösten tai linjausten yli, niin voidaanko olettaa, että esim. näiden halu toteuttaa ja valvoa pakkopäätösten noudattamista kasvaisi? Viranomaisten antamien säätelypäätösten toteutus ja valvonta kun näyttävät jäävän kalatalousalueille säilytettyjen järjestämisvelvoitteiden varaan. Lakiesityksen perusteluissa on kovin ylimalkaisesti todettu se, että esim. ELY keskuksille siirrettävän säätely ja päätösvallan lisääntymien myötä aiheutuvat (ja lisääntyvät ?) viranomaistehtävät kyetään hoitamaan nykyisillä resursseilla järjestämällä tehtävien jako ja hoito nykyistä tehokkaammin. Tätä on ilman vakuuttavia laskelmia vaikea uskoa, sillä maakunnissa on koettu, että kalataloushallinnossa asioiden läpimenoaika on niukentuneiden henkilöresurssien ja kalatalousryhmien toimivallan karsimisen myötä viime vuosina hidastunut.

Itse lakiteksteistä esitämme seuraavat huomiot:

Kalatalouden organisaatiot ja niiden tehtävät (3 -luku)

Elinkeino- liikenne ja ympäristökeskuksen tehtävä (20 §)

Lakiesityksessä niiden alueellisten ELY keskusten, joiden tehtäviin on määrätty kalatalousasioiden hoito, viranomaistehtävien hoitoon kuuluu mm. yleisen kalatalousedun valvonta (20 §, kohta 2).

Valtionhallinnon uudistusprosesseihin on sisällytynyt kehityskulku, joissa ELY- keskusten kalataloustoimistojen päällikkövakanssit on lopetettu ja päällikkyyks on siirretty sen yksikön toimialapäällikölle, johon kalataloustoimisto kuuluu. Kun kalastuslain perushenki, joka on kirjattu lakiesityksen 1 §:ään, on se että turvataan kalavarojen ja vesiluonnon monimuotoisuus ja suojele, on perusteltua syytä olettaa, että yleisen kalatalousedun valvonta ainakin jossain määrin vesittyy. Tyypillisimmillään tämänkaltainen tilanne voi ilmetä tilanteissa, joissa viranomaisen määrittelee kantaansa elinkeinonharjoittajan ympäristö- tai vesilupahakemukseen. Sama päällikkö kirjoittaa yhtäältä hanketta puoltavan kannanoton ja toisaalta moittii hanketta tai esittää jopa hylkäävän vaatimuksen (lain

valmistelun/toimeenpanon yhteydessä olisi myös huolehdittava siitä, että ELY keskusten kalatalousryhmillä on (muusta ELY keskuksen organisaatiosta) riippumaton päätäntävalta oman toimialansa asioihin.

Kalatalousalueet sekä käyttö- ja hoitosuunnitelmat 22–40 §,

Kalastuslaissa korostuu kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelman tärkeys kaikessa alueen toiminnassa. Suunnitelmaa tulee noudattaa ja ELY -keskus valvoo tätä. ELY -keskus antaa suuntaviivat suunnitelman keskeisestä sisällöstä, kalatalousalueen hallitus valmistelee siitä esityksen, jonka on saatava sekä ELY -keskuksen että alueen yleiskokouksen vahvistus. Suunnitelma on lain ja asetusten jälkeen tärkein ja sitovin ohje alueen kalataloudelle. Lakiteksti on tässä suhteessa hyvä. *On kuitenkin toivottavaa, että ELY -keskukset valmistelisivat kalatalousalueille yhden valtakunnallisesti annettavan ohjeistuksen ja toteuttaisivat suunnitelman hyväksymismenettelyssä (lakiesityksen 36 - 38§ edellytettyä) yhtenäistä linjaa, jotta myös tämä säädös/suunnitelma olisi lain ja asetusten tavoin kansalaisten kannalta yhdenvertainen. Useamman (TE) ELY-keskuksen rajoilla toimineena kalatalouskeskuksena olemme havainneet näillä olleen merkittävästi toisistaan poikkeavia kalataloudellisia linjauksia.*

Kalatalousalueiden yhteiskokous 25§

Kalatalousalueiden päätösvaltaa sidotaan omistettujen vesialueiden laajuuteen. Ymmärrämme, että tähän on tarvetta joidenkin maamme vesialueiden omistuksen pirstoutuneisuuden vuoksi. Tällä tavoin voidaan myös antaa keppiä ja porkkanaa osakaskuntien yhdistämisprosesseille. Kuitenkin huomattava osa alle 100 hehtaarin omistajista on jo nyt heikosti toimivia tai toimimattomia kalatalouden järjestämisen suhteen. On todennäköistä että äänivallattomuus vähentää näiden omistajien ja osakaskuntien mielenkiintoa kalatalouden edistämiseen entisestäänkin. Erityisesti harvakseltaan pieniä vesialueita käsittävällä Pohjanmaalla hehtaarirajoitteet voivat pikemminkin halvauttaa tulevan kalatalousalueen työskentelyä. Suomi on laaja ja alueet ovat tässä suhteessa hyvin erilaisia. Onko siis tarpeen asettaa hehtaarirajoituksia jo lakitasolla? *Näkemyksemme on, että tällainen kalatalousalueen työskentelytapaa yksityiskohtaisesti ohjaava säädös tulisi poistaa ja ohjeistaa ratkaistavaksi kalatalousalueen ohjesäännösten hyväksymisen yhteydessä (29 §).*

Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon valvonta 39§

Käyttö ja hoitosuunnitelman toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti kalatalousalue ja jos kalatalousalue ei hoida tätä tehtäväänsä, voi paikallinen ELY –keskus pidättäytyä maksamasta kalatalousalueen määrärahaa (39§ ja 81 §). *Sanktion tuonkaltainen muotoilu saattaa johtaa melko hullunkurisiin tilanteisiin, jos kalatalousalueen toiminta em. maksupidätyksen takia halvaantuu. Emme ole havainneet tässä lakiesityksessä mainintoja siitä, miten ja kenen taloudellisella vastuulla tämänkaltaisessa tilanteessa kalatalousalueen (muuta) tehtäviä hoidetaan. Jos em. tilanteesta tai muusta kalatalousalueen toiminnan keskeytymiseen /jopa loppumiseen johtuvasta syystä aiheutuu taloudellisia vastuita, niin kenen tai minkä harteille ne säilytetään (lakiesityksen 28§ mukaan hallituksen jäsenille ja/tai toiminnanjohtajalle ?) ja kenenkä päätöksellä? Sanktiopykälän (39§) 1 momentissa voisi näkemyksemme mukaan soveltaa samaa käytäntöä kuin 2 momentissakin, jolloin sanktio kohdistuisi itse laiminlyöntiin eikä koko kalatalousalueen toimintaan.*

Pyynnin järjestäminen (5 –luku)

Kalastuksen järjestäminen

Lakiesityksen 41 § ja myöhemminkin saman luvun pykälissä viitataan pyydysyksiköihin ja siihen, että pyynti yhteisillä vesialueilla tulee järjestää pyydysyksiköiden perusteella ja että yksikköarvot määrätään mmm:n asetuksella. *Toimialueellamme (osakaskuntien säännöissä esiintyvä) pyydysyksikkökäsitel on jäänyt kuolleeksi kirjaimiksi, eli minkään vesialueiden kalastuksesta päättävän yhteisön vesialueilla kalastusoikeutta ei jaeta yksiköiden perusteella, vaan kalastusoikeuden jaosta sovitaan yleisissä kokouksissa. Yksiköinnin eräs perustavaa laatua oleva ongelmallisuus on siinä, että erilaisissa vesissä eri pyydysillä on erilainen pyyntiteho. Asetusteitse yksikköarvoja ei tule asettaa myöskään siksi, että se johtaa tarpeettomaan osakaskuntien sääntömuutosmenettelyyn.*

Kielletyt kalastustavat.. 46 §

Kiellettyjen kalastustapojen listauksessa kohta 6) on ensilukemalla epäselvä. Tarkoitetaanko kohdalla, että mm. atraimen käyttö olisi kokonaisuudessaan kiellettyä ja lopussa olevat ajan ja paikan tarkennukset koskisivat vain haavikalastusta valoa apuna käyttäen? Tekstimuoto on siirretty kohtaan suoraan kalastusasetuksen 12 §:stä, missä sen sisältö yksittäispykälänä on selkeämpi. Nyt kun lähes sama teksti on kiellettyjen kalastusvälineiden luettelossa, ajatus hämärtyy. *Kyseisen kohdan teksti olisi kohdan 7) tapaan selkeintä aloittaa kohteiden ja ajan määritteillä eli: ”Vaelluskalajoessa sekä koski- ja virta-alueilla aina ja muissakin vesistöissä 15.4.–20.6. välisenä aikana on kalastus kielletty atraimella, harppuunalla tai niihin verrattavalla terällä, koukulla tai kärjellä varustetulla välineellä samoin kuin tulta tai valoa käyttäen haavilla.”*

Kalojen istuttaminen ja muu kalavesien hoito (8 –luku)

Istutettavien kalojen merkintä 74 §

Kalanviljelyn avulla tuotettavien istukkaiden laatu on nykyisellään hälyttävän heikko ja istutusten tulokset huonoja. Kalastuslain yksi hyvin suositeltavana pidettävä lähtökohta onkin istutusten merkityksen vähentäminen kalavesien hoidossa. Uhanalaisten kalalajien hoidossa tulee siirtyä luonnontuotannon kaikenlaiseen parantamiseen ja välttämättömissä tuki-istutuksissa tulisi luonnonvalinnan varmistamiseksi suosia mätiä ja vastakuoriutuneita. *Mikäli MMM valmisteleo valtioneuvoston päätettäväksi asetuksen istukkaiden merkintävelvoitteesta, se ei saa olla ristiriidassa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tehtävien istutusten suositeltavuuden kanssa. Mätiä ja vastakuoriutuneita poikasia ei voida vielä merkitä niin, että ne voitaisiin myöhemmin vaivattomasti ulkoisesti tunnistaa.*

Kalatalouden edistäminen ja rahoitus (9 –luku)

Maksuvarojen käyttö 81§

Luonnospykälän kolmanteen kohtaan on kirjattu esitys maksuvarojen käytön ohjaamisesta kalatalousneuvonnan hankeluonteiseen toteuttamiseen. Kokemustemme mukaan kalatalouden jatkuva, johdonmukainen ja pitkäjänteinen perusneuvonta edistää mahdollisesti yksityiskohtia korostavaa hanketoimintaa paremmin kalastuslain ensimmäiseen pykälään kirjattuja kalatalouden perustavoitteita. Yleisneuvontaan ohjattavien avustusten tai niitä täydentävien kalatalouden edistämishankeavustusten ehtoihin sisällytetyillä tavoitteilla voidaan neuvonnan painopisteitä ohjata kulloinkin tärkeimmiksi harkittuihin asioihin.

Mielestämme kalastuslakiuudistuksen 81 § kohta 3) tulee kirjata seuraavasti: avustuksina kalatalouden neuvontapalvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin

ELY -keskuksen tehtäväluettelossa (20 § kohta 5) mainittu valtionapuihin liittyvä neuvonnan ohjaus ja valvomistehtävä tulee täsmentää siten, että nämä tehtävät rajataan vain ELY -keskuksen kautta ohjautuviin valtion varoihin. Ministeriö hallinnoikoon omaan päätäntäänsä kuuluvien avustusten käytöstä, niihin kuuluvista tehtävistä ja raportoinnista. Tilanne saattaa muuttua neuvonnan kannalta kohtuuttomaksi, jos esim. paikallinen ELY -keskus alkaa, ohi tai ilman myöntäjätahon valtuutusta, ohjata ja valvoa myös muiden kuin itse neuvontatyöhön ohjaamiensa avustusten käyttöä. *Lain 20§ kohta 5 tulisi kirjoittaa muotoon ” ohjata ja valvoa myöntämillään valtion varoilla tehtävää kalatalouden neuvontatyötä”*

Kaupallinen kalastus (10-luku)

Saaliiden ilmoittamisvelvollisuus 89§

Kaupallisen kalastajan määritelmä ja siihen liittyvät saaliin myyntirajoitukset ovat tervetulleita. 89 §:n tarkoittaman saalispäiväkirjan pidosta on hyötyä ammattikalastajalle itselleen ja niistä kertyvällä tiedolla voidaan myös seurata kalakantojen tilaa. *Päiväkirjan sisältöä mietittäessä tulee kuulla kaikkia nykyisessä ammattikalastajarekisterissä olevia kalastajia, jotta päiväkirjasta tulee käytännönläheinen ja vaivattomasti täytettävä.*

Muutoksenhaku (14 –luku)

Kalastuslakiesityksen 122 ja 123§ esitetään muutoksenhakuviranomaiseksi sitä aluehallintovirastoa, jonka toimialueella päätöksen tehnyt ELY -keskus tai kalatalousalue sijaitsee. *Tämä koetaan hieman ongelmalliseksi siksi, että on oletettavaa, että hajauttamalla päätöksenteko valitusasioissa eri hallinto-oikeuksiin on vaarana se, että samantyyppisiin valitusasioihin saadaan hyvin erilaisia päätöksiä. Nykyisellään vesitalous- ja ympäristöpäätöksiä koskevien valitusasioiden käsittely on keskitetty Vaasan hallinto-oikeuteen. Vesitalous- ja ympäristölupapäätöksissä hyvin merkittävä sija kalataloudellisilla näkökulmilla ja sen tähden Vaasan hallinto-oikeuteen on keskittynyt huomattavan paljon enemmän kalataloudellisten asioiden osaamista kuin muihin hallinto-oikeuksiin. Tämä näkökulma huomioiden Suomen eri osissa elävät kansalaiset eivät täten ole yhdenvertaisessa asemassa kalataloudellisia valitusasioita käsiteltäessä. Kun asioiden käsittely hallinto-oikeuksissa ei vaadi asianosaisten läsnäoloa, on aivan sama missä fyysisessä toimipaikassa valitusasioita käsitellään. Hallinnollisten resurssien hajauttaminen ei myöskään tässä tapauksessa tuota etua kalatalousasioille tai kansalaisille. Siksi pidämme tärkeänä, että niin ELY -keskusten kuin kalatalousalueidenkin päätösten valitusasioiden käsittely keskitettäisiin Vaasan hallinto-oikeuteen.*

ProAgria Keski-Pohjanmaa ry:n Kalatalouskeskuksen puolesta
Toholammilla 22.1.2014

Arto Hautala
puheenjohtaja

Eero Hakala
toiminnajohtaja